

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นการเลี้ยงสัตว์ในระดับหมู่บ้านของเกษตรกรไทยในชนบท ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใช้บริโภคในครัวเรือน ถ้าเหลือก็จำหน่ายเป็นรายได้เสริมของเกษตรกรจากการทำไร่ ทำสวน ทำนา หรือเป็นรายได้หลักของผู้เลี้ยง ลักษณะข้อดีของไก่พื้นเมืองคือ เลี้ยงง่าย มีเนื้อแน่น รสชาดหวาน ไขมันต่ำ และราคาจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าไก่กระตัง แต่การเลี้ยงไก่พื้นเมืองยังประสบปัญหา เช่น การตายด้วยโรคระบาด และการให้ผลผลิตต่ำเมื่อเทียบกับไก่เพื่อการค้า แต่ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปจะต้องปรึกษากับนักวิชาการ นักส่งเสริมและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการช่วยแก้ปัญหา ถ้าเกษตรกรได้เข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเห็นประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ทำให้มีการกินคืออยู่ดีมากขึ้น

คนไทยกับไก่พื้นเมืองได้อยู่ด้วยกันมาเป็นเวลาช้านาน รวมถึงไก่พื้นเมืองก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเกษตรแบบพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้ระบบการเกษตรเกิดความสมดุล และมีเสถียรภาพติดต่อกันมาอย่างเนิ่นนาน ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ “หากินเก็บตก” จากเศษอาหาร ขี้วัวเปลือกตกหล่นตามท้องนา หนอง แมลง ผลพลอยได้พวก รำหยาบ ปลายข้าวเหล่านี้ถ้าไม่มีไก่ หรือไม่มีคนเลี้ยงไก่ ก็เป็นการเสียโอกาสในสิ่งที่ดีกว่าจะได้จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ไก่เนื้อที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป มีปัญหาเกี่ยวกับสารเคมี ตกค้างซึ่งเกิดจากการรักษาโรค รวมถึงปัญหาที่เกิดจากการตอนไก่ให้มีเนื้อแน่นและโตเร็วโดยใช้ฮอร์โมน ซึ่งทำให้มีสารตกค้างเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ฉะนั้นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจึงเป็นทางเลือกที่เกษตรกรควรหันมาเลี้ยงแบบธรรมชาติ และมีการป้องกันโรคที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ไก่โตเร็วและทนทานต่อสภาพแวดล้อมได้ดี โดยที่เกษตรกรไม่ต้องเปลี่ยนแปลงสภาพการเลี้ยงไก่จากแบบเดิมมาก เพียงเพิ่มความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู และมีการจัดการที่ดีขึ้นเล็กน้อย

การส่งเสริมทำได้โดยแนะนำให้เลี้ยงไก่สายพันธุ์ที่ต่อสู้เก่ง แข็งแรง หากผู้เลี้ยงโชคดีก็ส่งขายในด้านไก่กีฬา หากไก่ต่อสู้ไม่เก่งเกษตรกรสามารถขายเป็นไก่เนื้อซึ่งมีราคาดีอยู่แล้ว ไก่ไทยมีชื่อเสียงเป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศ ทั้งบรูไน จีน ญี่ปุ่น เวียดนาม ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย ซึ่งจำหน่ายได้ในราคาสูง ดังนั้นเงินตราต่างประเทศคงหมุนเวียนช่วยดูแลการค้าของประเทศไทยได้พอสมควร แต่ทั้งนี้ประโยชน์จะเกิดแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยแท้ ประารธนา (2540:51) กล่าวว่า การส่งเสริมการ

ผลิตและจัดหาตลาดรองรับไก่พื้นเมือง ยังรับกับนโยบายของรัฐบาลที่รณรงค์ให้ช่วยกันประหยัด “กินของไทย ใช้ของไทย เทียวเมืองไทย ร่วมใจประหยัด” เนื่องจากไก่พื้นเมืองเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในประเทศ และมีความผูกพันเหนียวแน่นกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ขณะที่ประเทศอยู่ในภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย เงินบาทลอยตัว ผู้คนทุกสาขาอาชีพเดือดร้อน แต่สำหรับเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบผสมผสานและเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม จะไม่ต้องได้รับผลกระทบนี้เท่าใดนัก เนื่องจากใช้ชีวิตอย่างสมถะอยู่แล้ว และหากมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากขึ้น นับเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะถึงแม้จะขายเป็นไก่ชนไม่ได้ ก็สามารถจะขายเป็นไก่เนื้อได้ในราคาแพง และหากมีปริมาณมาก ก็สามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง เนื่องจากเนื้อไก่พื้นเมืองมีคุณภาพสูง และมีความน่ารับประทานมากกว่าไก่กระเทย

อำเภอสันทรายเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งแยกเขตการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 12 ตำบล 110 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนของเกษตรกรประมาณ 12,765 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 198,758 ไร่ ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียง 63,083 ไร่ คิดเป็น 31.74% ของพื้นที่ทั้งหมด อำเภอสันทรายเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่การเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการเพาะปลูก โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ กรมปศุสัตว์ (2538) เนื่องจากลักษณะตามธรรมชาติของไก่พื้นเมือง มีความแข็งแรง ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ คุ้มเขี้ยวอาหารกินเก่ง เลี้ยงลูกเก่ง เนื้อเป็นที่นิยมของผู้บริโภค หากมีการส่งเสริมการเลี้ยงที่ถูกต้อง มีการสุขภาพที่ดี มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่นล่อแมลงให้กินเป็นครั้งคราว (เป็นการควบคุมแมลงศัตรูพืชในไร่นา) เกษตรกรและสมาชิกในครอบครัว จะมีเนื้อไก่และไข่บริโภคเป็นแหล่งอาหารโปรตีนในชนบทที่สำคัญ ประเด็นสำคัญของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยเฉพาะไก่ชน มีนิสสัยนักสู้ ดังนั้นแต่ละครอบครัวจึงเลี้ยงได้จำนวนไม่มาก มีตัวผู้คุมฝูงได้เพียง 1 ตัว (Peck order) ไก่ชนมีสายพันธุ์ต่างๆ มากมาย และคงอยู่ได้ก็เพราะนักเลงไก่ชน แต่มีข้อเสียหนักไปทางการพนันและการทรมาณสัตว์ สิ่งที่น่าจะกังวลก็คือ การเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้นจะทำกำไรให้กับผู้เลี้ยงถึง 3 ประการ โดยประการแรก เลี้ยงแล้วได้กินไข่ ประการที่สอง เลี้ยงแล้วขายเป็นไก่เนื้อ และประการที่สามคือเลี้ยงแล้วขายออกเป็นไก่ชน จึงน่าจะเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรทางหนึ่ง โดยเฉพาะต่อระบบเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีรายได้เสริมให้กับเกษตรกร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาความสำเร็จของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรอำเภอสันทราย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสำเร็จของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการเลี้ยงและการใช้ประโยชน์ กับรายได้สุทธิจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ยของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานราชการ หรือเอกชนที่มีความสนใจ นำไปพิจารณาในการส่งเสริมการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามสภาพของเกษตรกรในปัจจุบัน

สมมติฐาน

ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการเลี้ยงและการใช้ประโยชน์ไก่พื้นเมือง มีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ย

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) มีทั้งหมด 16 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ลักษณะส่วนบุคคล
 - 1) ประสบการณ์
 - 2) การศึกษา
 - 1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม
 - 1) รายได้การเกษตรต่อปี
 - 2) ขนาดพื้นที่บริเวณบ้าน
 - 3) การติดต่อกับเพื่อนบ้าน
 - 4) การได้รับข่าวสารด้านการเกษตร

1.3 สภาพการเลี้ยง

- 1) พันธุ์
- 2) การให้อาหาร
- 3) การทำวัคซีน
- 4) การเกิดโรคระบาด
- 5) วิธีการเลี้ยง
- 6) การคัดเลือกพันธุ์

1.4 การใช้ประโยชน์

ประโยชน์ทางตรง

- 1) จำหน่ายไข่
- 2) จำหน่ายไก่เนื้อ
- 3) จำหน่ายไก่ชน

ประโยชน์ทางอ้อม

- 4) จำหน่ายมูลไก่

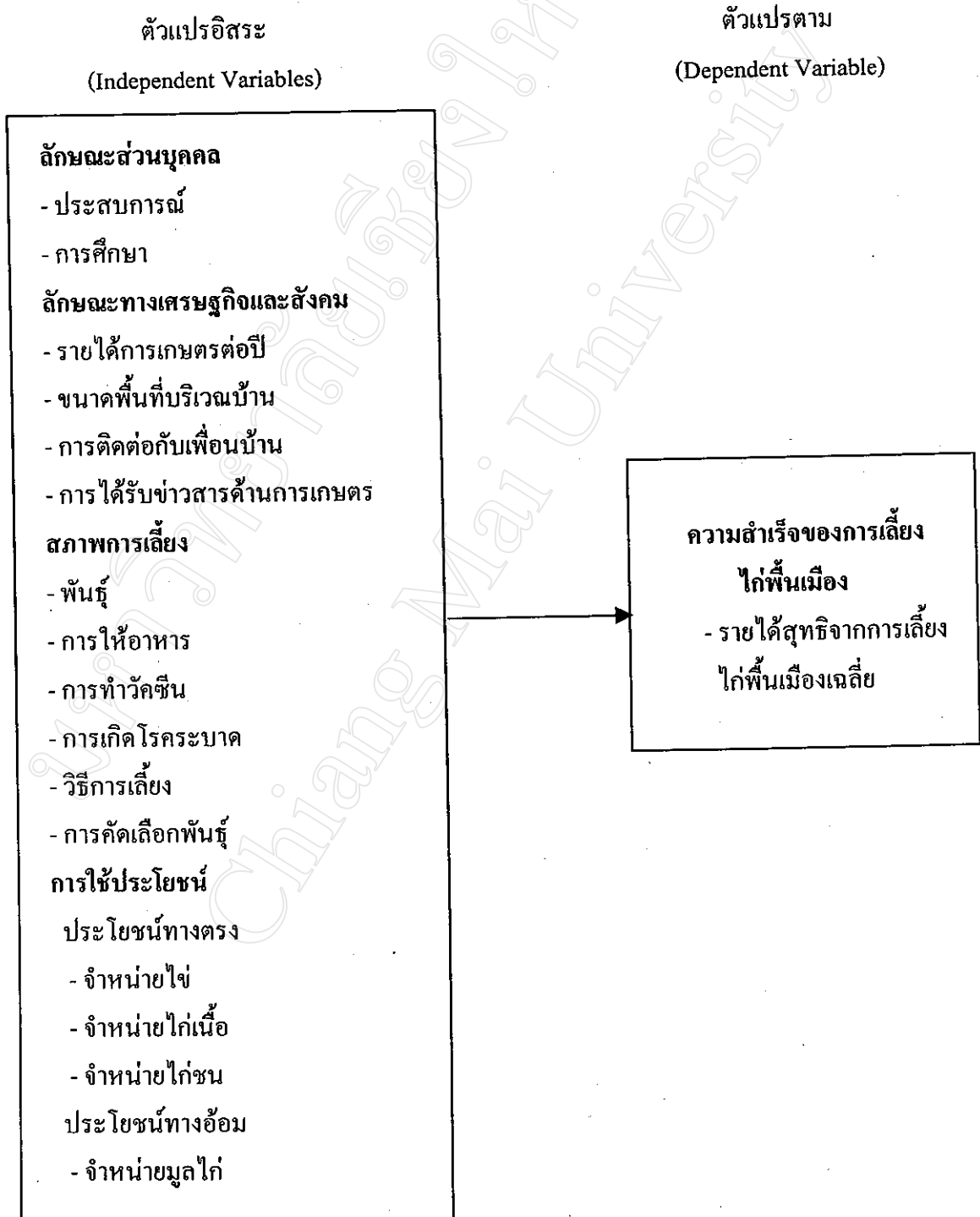
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ความสำเร็จของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

- รายได้สุทธิจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ย

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

จากตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามได้ดังนี้

นิยามศัพท์

ความสำเร็จ หมายถึง เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง วัดจากรายได้สุทธิจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยถือว่าประสบความสำเร็จมาก ค่าที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยถือว่าประสบความสำเร็จน้อย

ไก่พื้นเมือง หมายถึง ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงไว้ตามบ้านเรือนในชนบททั่วไป เพื่อใช้เป็นอาหาร และไก่พื้นเมืองซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์กับไก่ที่มีสายพันธุ์ไก่ชน ทำให้ได้ลูกไก่ที่ออกมาต่อครอก ประมาณ 10 ตัว ในจำนวนนี้จะมี 1 ตัว ที่มีลักษณะนิสัยนักสู้ ชอบจิกตี อันเกิดจากสายเลือดทางพ่อไก่ หรือทางแม่ไก่ ที่เรียกว่า “ไก่ชน”

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง ในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประสบการณ์ หมายถึง จำนวนปีที่เลี้ยง

การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา

รายได้การเกษตรต่อปี หมายถึง รายได้เฉลี่ยจากการทำการเกษตรทุกชนิดของเกษตรกร ในปีที่ผ่านมา

ขนาดพื้นที่บริเวณบ้าน หมายถึง ขนาดความกว้างของพื้นที่บ้านสำหรับเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร

การติดต่อกับเพื่อนบ้าน หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และข้อมูลทางการตลาด

การได้รับข่าวสารด้านการเกษตร หมายถึง การรับทราบข่าวสารที่เกี่ยวกับความรู้ทางการเกษตร ตลอดจนข่าวสารเกี่ยวกับผู้เลี้ยงไก่จากแหล่งต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสารเกษตร หนังสือพิมพ์ เจ้าหน้าที่ เป็นต้น

พันธุ์ หมายถึง พันธุ์ของไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยง เช่น ไก่อู ไก่แจ้ ไก่ตะเภา ไก่ดำ ไก่กลายพันธุ์

การให้อาหาร หมายถึง รูปแบบของการให้อาหาร อาหารที่ใช้เลี้ยง เช่น ให้กินเองตามธรรมชาติ ให้อาหารเป็นบางครั้ง ให้เป็นประจำทุกวัน

การทำวัคซีน หมายถึง การใช้วัคซีนฉีดป้องกันโรคให้ไก่พื้นเมือง สามารถทำให้ไก่สร้างภูมิคุ้มกัน โรคขึ้นมาได้ตามชนิดของวัคซีน

การเกิดโรคระบาด หมายถึง เคยเกิดโรคระบาดกับไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยง เช่น ไม่เคยเกิดขึ้นเลย เกิดขึ้นบ้างแต่ไม่บ่อยนัก และเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

วิธีการเลี้ยง หมายถึง การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบ ปล่อย แบบกึ่งขังกึ่งปล่อย และการเลี้ยงแบบขัง
การคัดเลือกพันธุ์ หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่ผู้เลี้ยงใช้คัดเลือกไก่พื้นเมืองทั้งหมดที่เลี้ยง เพื่อนำ
ไปเป็นพ่อพันธุ์ ปรับปรุงพันธุ์ต่อไป

การใช้ประโยชน์ หมายถึง การใช้ส่วนต่างๆ ของไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยง
ประโยชน์ทางตรง ได้แก่ การบริโภคไข่ ไก่เนื้อ การใช้ในเกมกีฬาไก่ชน ทั้งหมดวัดโดย
การให้เกษตรกรตอบว่าจำหน่าย หรือไม่จำหน่าย

ประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์ เช่นการใช้ปุ๋ย วัสดุโดยการให้
เกษตรกรตอบว่าจำหน่าย หรือไม่จำหน่าย